

N:o 12.**Af friherre von Schwerin, med förslag till ändrade bestämmelser om inkomstskatt för fastighet.**

Vid förlidet års riksdag väckte jag motion n:o 5 afseende att inkomstskatt för fast egendom skall erläggas efter den verkliga inkomsten och således icke såsom nu efter den beräknade. Men denna motion blef af bevillningsutskottet afstyrkt och af Riksdagen afslagen.

Vid bevillningsutskottets betänkande fanns fogad följande af dess ordförande doktor Cavalli afgifna fullständiga och motiverade reservation afseende bifall i hufvudsak till min berörda motion:

»Gifvetvis måste vid anordnande af en progressiv inkomstskatt, så vidt möjligt är, den verkliga skatteförmågan läggas till grund för beskattningen. I den mån så icke sker kommer en olikställighet i beskattningen afseende att göra sig gällande, ity att vissa skattskyldige blifva af inkomstskatten mer betungade än andra skattskyldige med samma skatteförmåga. För att vinna full likställighet påkallas först och främst skattskyldiges egen medverkan vid taxeringen. Först därigenom kan tillförlitlig kännedom erhållas om den förnämste mätaren af skatteförmågan eller inkomstens belopp. De deklARATIONER, som de skattskyldige till ledning vid taxeringen skola aflämna, böra alltså angifva de verkliga inkomster, skattskyldig åtnjutit. Om en afvikelse från denna fordran äger rum och helst när denna afvikelse afser allenast visst slag af inkomstagare, har i själfva verket en väsentlig inskränkning i tillämpningen af förenämnda grundsats ägt rum.

Till denna, i ett progressivt inkomstskattesystem så betänkliga afvikelse från en inkomstskatts förutsättningar, gör emellertid gällande förordning om inkomstskatt sig skyldig. Medan enligt förordningen inkomster

af kapital och arbete skola uppgifvas till sina verkliga belopp, stadgas nämligen, att inkomst af fast egendom skall *beräknas* till viss procent af taxeringsvärdet.

Vid behandlingen af ärendet rörande en inkomstskatt hade 1902 års riksdag, med hänsyn till då föreliggande förslag, svårligen annan utväg för skattens antagande än att godkänna förslaget äfven i fråga om sättet för fastighetsinkomstens bestämmande. Om således frågan den gången, oaktadt anmärkningar i nämnda afseende icke uteblefvo, fick en lösning, som mera bestämdes af förhållandena än af skattehänsyn, finnes ingen anledning att, längre än omständigheterna kräfva, i skattesystemet bibehålla nämnda oegentlighet. Tiden synes därför vara inne att ånyo upptaga till granskning den förr dryftade frågan om själfdeklaration för fastighetsägare.

Såsom ofvan angifvits måste inkomstens belopp betraktas såsom en afgörande faktor vid bestämmandet af skatteförmågan. För utrönande därpå blir dock naturligen icke tillräckligt att för inkomsttagare af samma kategori fastställa någon viss medelprocent, såsom nu är föreskrifvet i fråga om inkomst af fast egendom. En dylik föreskrift leder ovillkorligen till ojämnhet i skattebördorna. I fall, då den verkliga inkomsten öfverstiger den fastslagna procenten, går staten miste om ett skattebelopp, och i fall, då motsatsen äger rum, blir den skattskyldige lidande, utan att tillfälle beredes honom att vinna rättelse. I bäggedera fallen har, till följd af bestämmelserna rörande beräkningen af fastighetsinkomsten, uppstått ett för stat eller skattskyldig mindre gynnsamt resultat.

I anförandet till statsrådsprotokollet har chefen för finansdepartementet angifvit, att en del mindre fastigheter, särskildt jordbruksfastigheter, i verkligheten lämna mer än 6 proc. af taxeringsvärdet i årlig inkomst. Denna omständighet kan emellertid icke upphjälpa ett annat, för skattskyldige af långt större betydelse varande förhållande, nämligen att medelstora och större fastigheter icke sällan, för att ej säga oftast, lämna mindre än 6 proc. i inkomst. För skattskyldige, som innehafva dylika egendommar, blir skatten en pålaga, som, så snart den beräknade inkomsten öfverstiger 6,000 kronor, utgår efter annan och högre progressionsskala än den för andra skattskyldige gällande, ja, icke ens begränsas af progressionens maximum. Att ett sådant förhållande skall alstra berättigadt missnöje och bekymmer hos dem, hvilka se sig i skattehänseende försatta i ett annat och sämre läge än öfriga inkomsttagare, är själfallet.

I likhet med friherre von Schwerin anser jag, att enda sättet till afhjälpan af missförhållandena är att söka i själfdeklaration rörande den

verkliga fastighetsinkomsten. Hvarje gång denna fråga varit före i Riksdagen har mot denna anordning särskildt anmärkts svårigheten för de mindre jordbrukarne att fullgöra dylik skyldighet. Att svårighet i detta afseende verkligen för närvarande förefinnes, vill jag visserligen icke bestrida, men får dock erinra, att genom införandet af nu gällande deklara-tionsbestämmelser deklarationsplikten rörande de verkliga inkomsterna utsträckts till en mängd inkomstagare, som lika med jordbrukarne icke äro skyldiga att föra böcker. För åtskilliga af dessa, särskildt mindre yrkes-idkare, torde svårigheten att deklarerera vara af nära nog enahanda art som för jordbrukarne. Om emellertid deklarationsskyldigheten för dessa senare likasom för inkomstagare af arbete bestämmes att inträda först vid en inkomst af 2,000 kronor, torde de flesta mindre jordbrukare blifva befriade från sagda skyldighet och således det starkast framhållna hindret för samma skyldighets utsträckande till inkomst af fast egendom vara undanröjdt.

Men äfven om svårigheter detta oaktadt skulle möta vid deklarations-skyldighetens fullgörande, anser jag likväl, att förevarande fråga icke kan af sådan anledning afvisas. Ty förbises får icke, att samma fråga efter införandet af inkomstskatten kommit i ett helt annat läge, än den haft vid föregående tillfällen, den tagits under ompröfning. Frågan om deklaration af fastighetsinkomst bör nämligen icke vidare betraktas endast såsom en pliktfråga. Deklaration betyder numera äfven en rättighet, som icke kan utan fortsatt åsidosättande af likställighetsprincipen i beskattningsafseende fastighetsägare förhållas, en omständighet, som enligt mitt förmenande bör vid bedömandet af förevarande fråga särskildt uppmärksammas.

Såsom jag ofvan framhållit, har den nuvarande anordningen för fastighetsinkomstens beräkande den påföljden, att jordbrukare under normala förhållanden i många fall påföres i skatt belopp, som öfverstiger hvad andra inkomstagare med motsvarande inkomster åläggas. Under dåliga skördeår eller då till följd af andra ogynnsamma omständigheter inkomsten å jord-bruket sjunker under det normala, blir skillnaden i beskattningshänseende mellan jordbrukare och andra skattskyldige ännu märkbarare. För skattens rättvisa fördelning måste emellertid hänsyn tagas till dessa och andra om-ständigheter, som inverka på den verkliga skatteförmågan; d. v. s. fastighets-ägarens verkliga inkomster böra läggas till grund för hans inkomsttaxering. Det nödiga underlaget för taxering blir i detta fall liksom i fråga om alla andra inkomstarter den skattskyldiges egen deklaration.

På grund af hvad sålunda anförts har jag inom utskottet yrkat, att 2, 4, 5, 6, 7, 8, 12, 20 och 21 §§ i den af Kungl. Maj:t till antagande för år 1904 föreslagna förordning om inkomstskatt skulle erhålla nedan

angifna, från förslaget i vissa delar afvikande lydelse, hvarjämte jag framhållit, att, därest detta förslag godkänts, vissa punkter i de särskilda anvisningarna till ledning vid inkomstskattetaxeringen äfvensom deklara-tionsformuläret borde undergå någon omarbetning.

2 §.

Till inkomst af fast egendom räknas den inkomst, som enligt gällande bevillningsförordning är genom fastighetsbevillning beskattad, såsom

arrende, hyra samt förmån af egen bostad för enskild skattskyldig och hans familj, såvida dylik förmån icke är att hänföra till inkomst af tjänst eller pension,

all den afkastning, som härflyter af jordbruksnäring, därunder jäm-väl inbegripet hvad som förvärfvas genom upplåtelse af afverkningsrätt till skog eller genom skogsafverkning å mark, som af afverkaren äges eller annorledes än på grund af upplåten rätt till afverkning innehafves,

inkomst af mejerihandtering, potatismjölfabriker och andra binäringar till jordbruket, i den mån de afse tillgodogörande af eget jordbruks pro-dukter,

afgäld eller ersättning i penningar eller i natura, som ingår till fastighet;

frälseränta.

4 §.

Till inkomst af arbete räknas

a) inkomst af rörelse eller yrke, såsom:

1:o) inkomst af bergsbruk, kalk- och stenbrott jämte därtill hörande verk, inrättningar och näringar, kvarnar och sågverk, fabriker, mekaniska verkstäder, brännvinsbrännerier och andra för varors tillverkning eller för-ädling anlagda inrättningar; skogsafverkning på grund af upplåten af-verkningsrätt, mejerihandtering, potatismjölfabriker och andra binäringar till jordbruket, i den mån inkomsten icke enligt 2 § skall till inkomst af fast egendom hänföras; penningrörelse, — — — — —

d) all annan, i denna § samt 2 och 3 §§ ej omförd inkomst, som enligt gällande bevillningsförordning är att hänföra till inkomst af arbete.

5 §.

1 mom. — — — — —

2 mom. a) Inkomst af fast egendom och kapital och annan inkomst af arbete än lön eller pension upptages med det belopp, hvartill inkomsten under nästföregående år uppgått. — — — — —

d) Bostads- och andra naturaförmåner, hvilka skola vid taxering af inkomst af fast egendom tagas i beräkning, uppskattas efter i orten gällande medelpris. Däremot skall lön och annan inkomst, som utgår i spannmål eller persedlar och ej är att till inkomst af fast egendom hänföra, upptagas med det kontanta belopp, den efter senast för orten gällande markgångspris utgör.

6 §.

Vid taxering af inkomst må afdrag icke ske

- a) för — — — — — utgifter;
- b) för ränta å den skattskyldiges eget, i hans fasta egendom eller jordbruksnäring, rörelse eller yrke nedlagda kapital;
- c) för hvad — — — — — skuld.

7 §.

Däremot må afdrag ske

1:o) vid taxering af inkomst af fast egendom

a) för underhåll af fastighet samt maskiner, redskap och öfriga inventarier, som i jordbruksnäring användas;

b) för arrendeafgift, värdet af utgående undantagsförmåner, aflöningar i penningar eller i natura samt i öfrigt omkostnader för egendomens skötsel och inkomstens förvärfvande samt, om frälseränta utgår från fastigheten, räntans belopp;

2:o) vid taxering af inkomst af arbete

a) för omkostnader för bedrivande af rörelse eller yrke, såsom arrende eller hyresafgift;

underhåll — — — — — utgifter;

b) för kostnader — — — — — handaslöjd;

c) för hvad som anvisats — — — — — bosatt;

d) för följande — — — — — anvisad.

8 §.

1 mom. — — — — —
 2 mom. Vid taxering — — — — —
 Utvisar vid beräkning enligt 7 § 2:o a) och b) af skattskyldigs
 inkomst — — — — — utlänning.

12 §.

Skyldighet att erlägga skatt för inkomst åligger med nedan angifna undantag och inskränkingar

a) svensk medborgare, som är i riket mantalsskrifven:

för all inkomst, han åtnjuter vare sig här eller från utrikes ort;

b) svensk medborgare, som icke är i riket mantalsskrifven;

för all inkomst, han härifrån åtnjuter;

c) utlänning, som är i riket bosatt eller här sig uppehåller såsom resande, vare sig fortfarande under ett år eller under större delen af tre på hvarandra följande år eller som härifrån åtnjuter inkomst af fast egendom eller uppbär lön eller pension eller här idkar näring:

för den inkomst af fast egendom, han härifrån åtnjuter, samt för den inkomst af kapital och arbete, som af honom här förvärfvas eller härifrån åtnjutes, eller ock, utifrån införd, här användes;

d) af utlänning, som icke afses i c) här ofvan, men som härifrån åtnjuter inkomst, som i 3 § c) omförmäles:

för sistnämnda slags inkomst.

20 §.

1 mom. Skyldige att utan särskild anmaning på heder och samvete årligen afgifva uppgifter till ledning vid taxeringen äro:

a) — — — — —

b) annan skattskyldig, som näst föregående år enligt gällande bevillningsförfordning eller denna förfordning taxerats för minst 2,000 kronors inkomst eller samma år åtnjutit inkomst till enahanda belopp af beskaffenhet, att den bör enligt sistnämnda förfordning till inkomstskatt taxeras; dock att uppgiftsplikt jämväl åligger skattskyldig, hvilkens nästföregående år taxerade eller åtnjutna inkomst af nämnda beskaffenhet icke uppgått till 2,000 kronor, så framt inkomsten utgjorts af eller däri ingått minst

1,000 kronors sådan inkomst, som enligt denna förordning är att hänföra till inkomst af kapital.

2 mom. — — — — —

21 §.

Uppgift, som i 20 § omförmäles, skall i enlighet med fastställt formulär skriftligen afgifvas och utvisa

dels beloppet af skattskyldigs inkomst nästföregående år,

dels ock de afdrag — — — — — räknenskapsår.

Uppgift för utländsk försäkringsanstalt skall angifva den inkomst af fast egendom, som kan hafva under näst föregående år åtnjutits samt antalet försäkringar och premiebeloppet för samma år äfvensom beloppet af under berörda tid utbetalade återförsäkringspremier.

Såsom motivering, utöfver hvad jag ofvan andragit, får jag särskildt med afseende å friherre von Schwerins förslag till lydelse af vissa §§ i förordningen vid nedan nämnda §§ ytterligare anföra följande.

§ 2.

Deklarationsskyldighetens utsträckande till inkomst af fast egendom bör icke föranleda någon förändring i begreppet inkomst af fast egendom. Den inkomst, som skall uppgifvas, bör alltså utgöras af just den inkomst, som i gällande förordning om inkomstskatt beräknas till vissa procent af taxeringsvärdet, eller, såsom samma förordning angifver, den inkomst, som är genom fastighetsbevillning beskattad. Vid undersökning i hvad mån fastighets afkastning beskattas genom fastighetsbevillning bör först erinras, att i bevillningsförordningen göres i fråga om taxeringen skillnad mellan två slag af fastighet, nämligen jordbruksfastighet och annan fastighet, därunder jämväl inbegripes frälseränta. Hvad först angår frälseränta, kommer naturligen den beskattningsbara inkomsten däraf att utgöra räntans i författningssenlig ordning i penningar förvandlade belopp. Den inkomst, öfrig såsom annan fastighet betecknad fast egendom kan anses lämna, torde i allmänhet komma att motsvara fastighetens hyresvärde. Utom detta värde jämte andra förmåner, brukningen medför, kommer i fråga om jordbruksfastighet därjämte att tagas i beräkning den vinst, som uppstår af själfva jordbruksnäringen och vissa jordbrukets binärningar. Af det sagda och tillämpliga bestämmelser i bevillningsförordningen framgår, att till inkomst af fast egendom räknas arrende, hyra och jordbrukares förmån af egen bostad

jämte de jordbruks- och skogsalster, jordbrukare tillgodogör sig, samt i öfrigt all inkomst af själfva jordbruksnäringen äfvensom inkomst, som jordbrukare kan åtnjuta genom upplåtande af rätt till vattenfall å fastigheten, genom försäljning af torf, lera och andra jordens beståndsdelar, som icke äro inmutningsbara, genom jakt och fiske, äfvensom förmån, som ingår till fastigheten, såsom afgäld från afsöndrad lägenhet eller afgift för upplåten servitutsrätt m. m. Inkomst å mejerihandtering, potatismjölfabriker och andra binäringar till jordbruket räknas till inkomst af fast egendom allenast under den förutsättning, att de afse tillgodogörande af eget jordbruksprodukter. I fall, då i näringen förädlas produkter från annan än af verksamhetens utfvare brukad fastighet, blir inkomsten att hänföra till inkomst af arbete.

Enligt hvad förut nämnts, räknas till inkomst af fast egendom skogsalster, som jordbrukare för eget behof tillgodogör sig. I fråga om skogsafverkning gäller för öfrigt enligt bevillningsförordning och praxis, att, då ägare själf verkställer afverkning, den inkomst, som genom afverkningen uppkommer, anses vara genom fastighetsbevillningen beskattad och alltså är från inkomstbevillning fri. Upplåter ägare däremot till annan rätt att afverka skog, synes förordningens bestämmelser tolkas så, att den vinst, som därvid uppkommer för afverkaren, efter afdrag för köpeskilling och omkostnaderna vid afverkningen, blir i hans hand beskattningsbar. Till inkomst af arbete hänföres vid skogsafverkning sålunda ej blott den vinst, sågverksägare kan hafva genom afverkning af å annans mark afverkad timmer samt förädling af detta och från egna skogar hämtadt timmer, utan äfven den vinst, som kan uppstå för den, hvilken bedrifver afverkning å annans mark utan att förädling af det afverkade timret af honom verkställes.

Såsom inkomst af fast egendom bör alltså ingen annan vinst af skogsafverkning uppgifvas än den, jordens ägare själf åtnjuter. Någon särskild bestämmelse rörande beskattning af skogsafverkning af annan än jordens ägare skulle strängt taget visserligen icke erfordras; men då, vid bifall till förenämnda förslag, 2 § kommer att bestämma, att inkomst af skogsafverkning i vissa fall skulle beskattas såsom inkomst af fast egendom, synes lämpligt, att genom en omredigering af 4 § a) 1:o) i det af motionären afsedda syfte uttryckligt stadgande meddelas, huru inkomst af skogsafverkning i öfriga fall skall taxeras.

När inkomst af fast egendom i beskattningafseende utgör hvad genom fastighetsbevillningen beskattas, uppstår i nämnda afseende på annat område en oegentlighet. Bevillning och inkomstskatt för fast egendom på-

föras, som bekant enligt gällande författningar i regel ägaren för all den afkastning eller inkomst, fastighet kan anses lämna. Deklarationskyldigheten skulle naturligen föranleda därtill, att inkomst af fast egendom liksom af andra inkomstkällor uppgifvas af den, som verkligen åtnjuter inkomsten. Arrendator af fast egendom skall alltså skatta för den inkomst, han kan hafva af arrendet, och fastighetsägaren för arrendeafgiften och annan inkomst, han kan åtnjuta af den fasta egendomen. Enligt gällande bestämmelser skatta redan nu ett visst slag af arrendatorerna af fast egendom för inkomst å arrende, nämligen arrendatorer af kronodomäner. Denna inkomst, som således är beskattningsbar enligt bevillningsförordningen, hänföres till s. k. annan inkomst af arbete. Af förr angifven anledning skall emellertid till inkomst af fast egendom hänföras allenast, hvad som anses genom fastighetsbevillningen beskattadt. Däraf blir följden, att inkomst af arrende i vissa fall fortfarande skulle komma att taxeras såsom inkomst af arbete. Detta förhållande torde visserligen teoretiskt vara att anmärka, men i praktiken icke komma att medföra någon svårighet.

§ 4.

Jämte den ändring i 4 § a) 1:o), hvarom ofvan under 2 § förmäles, har motionären tillika föreslagit ett tillägg till c) i förstnämnda paragraf. Utom det att hvarje ändring, som icke ovillkorligen betingas af deklara-tionskyldighetens utsträckande till inkomst af fast egendom, i detta sammanhang icke bör vidtagas, torde de förmåner, som enligt tillägget skulle göras beskattningsbara, redan nu taxeras såsom inkomst af arbete på grund af gällande bestämmelser i ifrågavarande moment.

Mom. d) i 4 § bör bibehållas vid sin nu gällande lydelse. Motionärens förslag i denna del torde så mycket mindre kunna godkännas, som förslaget skulle kunna tolkas därhän, att äfven annan än enligt bevillningsförordningen beskattningsbar inkomst af arbete skulle taxeras, en utsträckning af skattskyldigheten, som motionären helt visst ej heller afsett.

5 §.

Motionären har i 5 § velat införa bestämmelser i fråga om taxeringen af sådan rörelse, däri verksamhetens utföware förädlar sina i egen jordbruks-näring vunna produkter. De bestämmelser, motionären i sådant afseende föreslår, tillämpas emellertid redan nu i praxis. Och äfven om praxis i

detta fall skulle behöfva i författningen fastslås, torde sådant kunna lämpligast ske i de särskilda anvisningarna för ledning vid taxeringen.

6, 7 §§.

Utsträckes deklarationsskyldigheten till inkomst af fast egendom, förfaller naturligen den skattskyldige nu tillkommande rätt att vid taxering af inkomst af rörelse göra afdrag för hyresvärdet af egen i rörelsen använd fastighet. Af denna anledning blir jämväl den nu i 6 § under b) meddelade bestämmelsen om förbud att vid trafikrörelse göra afdrag för hyresvärdet af icke taxerad fastighet obehöflig.

Då vid deklarationsskyldighetens utsträckande till inkomst af fast egendom en uppdelning i vissa fall, såsom vid arrenden måste ske mellan inkomst af fast egendom och inkomst af jordbruksnäring, har jag sökt att genom ändring i 6 § i sådant fall förekomma hvarje missförstånd rörande förbudet att göra afdrag för ränta å eget kapital.

I fråga om afdrag, som vid taxering af inkomst af fast egendom bör få åtnjutas, bör till motionärens förslag läggas, att, där frälseränta skall från fastighet utgå, afdrag må äga rum jämväl för frälseräntans belopp.

I det jag ånyo upptager denna fråga, hemställer jag,

att Riksdagen ville besluta sådan ändring af kungl. förordningen om inkomstskatt af 1901, som i ofvan anförda reservation är föreslagen.

Stockholm den 25 januari 1904.

Werner von Schwerin.